
Ture Bergstrøm

På sporet af Peter Heises klaverer

Museernes arbejde med registrering af deres genstande er naturligt nok et område, som ikke påkalder sig den store interesse fra publikums side. Det anses for ganske indlysende, at museerne ved, hvad der gemmer sig i deres samlinger, hvor genstandene kommer fra, og hvor de for tiden er placeret.

Der er imidlertid meget få museer – om nogen overhovedet – hvor realiteterne på registreringsområdet svarer til museernes egne intentioner og publikums forventninger.

I den ideelle verden bliver en genstand registreret i protokol eller database med alle de tilgængelige oplysninger straks ved modtagelsen, og genstanden mærkes med et museumsnummer, der for altid knytter de skriftlige oplysninger sammen med den fysiske genstand. I hverdagens travlhed må indskrivningen i protokollen og/eller påføringen af nummeret imidlertid ofte „vente lidt“ med det resultat, at sagen til tider gemmes så længe, at ingen på museet længere kan hu-

ske, hvor de pågældende genstande kom fra. Beklageligtvis kan der derfor findes genstande i samlingen, der ikke kan identificeres, samtidig med, at nogle genstande, der er indført i protokollen, ikke kan findes.

Musikmuseet, der har indsamlet genstande i over 100 år med skiftende personale, dårlige pladsforhold og knappe bevillinger, er naturligtvis ingen undtagelse. Det er derfor meget glædeligt, at museet nu takket være ekstra tilskud fra Kulturministeriet og Kulturarvsstyrelsen har kunnet råde bod på en del af fortidens synder ved at gennemføre en total revision af genstandsbeholdningen i forbindelse med oprettelsen af databasen MMI (se *Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling VIII 2000–2002*). Denne revision påbegyndtes i 2003 og forventes afsluttet i starten af 2008.

Især revisionen af de ca. 75 % af museets instrumenter, der findes på museets fjernmagasin (se *Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling*

24 juni
1912

29

P. Heises Klaver. Taffel-Piano. Mahogni. 6½ Oktav 6,- a³
1 Fortepedal. Instrum. i fortreffelig Stand
Langde M. 1,88 Brædder Ø. 82.

IX 2003-2004), har budt på mange forskellige former for detektivarbejde, f.eks. når umærkede instrumenter skulle identificeres i forhold til protokollernes ofte meget knappe beskrivelser, når der dukkede flere instrumenter op mærket med det samme nummer, eller når det skulle undersøges, om et „manglende“ instrument i virkeligheden stadig findes i samlingen, blot registreret endnu en gang med en ny identitet som et såkaldt „magasinfund“.

I det tilfælde, som jeg nedenfor skal berette om, har vi været så heldige også at kunne støtte os til arkivmateriale med oprindelse uden for museet, nemlig nummerbogen fra pianofabrikken Hornung & Møller (findes nu på museets bibliotek), hvori der for hvert enkelt leveret instrument i perioden ca. 1850 til 1888 er anført køberens navn, stilling og by.

HEISES FORSVUNDNE KLAVER

I museets accessionsprotokol for årene 1898-1965 (en håndskrevet protokol med korte beskrivelser af alle indkomne museumsgenstande og det tilhørende museumsnummer) er der under nummer A 29 opført et taffelklaver, der har tilhørt komponisten Peter Heise (1830-1879). Det er bygget af firmaet Hornung & Møller, og som giver er opført P. Heises bo ved executor,

kontorchef i Kirke- og Undervisningsministeriet Hother Ploug. Instrumentet er registreret d. 24. juni 1912 med en bemærkning om, at det indtil videre er deponeert på institutionen Mødrejemmet i Valby.

Efter at Peter Heises enke, Vilhelmine (kaldet Ville), var død i april 1912, kontaktede Hother Ploug museets leder, Angul Hammerich, og tilbød forskellige effekter fra boet – ud over det omtalte klaver bl.a. noder og et originalmanuskript. Hammerich ville gerne modtage klaveret i samlingen, men pladsmangel på museet i forbindelse med det forhold, at Plougs hustru, Maria, var formand for Mødrejemmets bestyrelse, medvirkede formodentlig til, at det endnu brugbare klaver blev udlånt til gavn og glæde for hjemmets beboere. Ploug lavede Hammerich, at klaveret ville blive tydeligt mærket med Peter Heises og muscets navn.

Ud for nummer A 29 i protokollen er der med blyant tilføjet udgået?, hvad der vidner om, at man senere har været usikker på, om klaveret nogensinde kom tilbage fra Mødrejemmet, og under gennemgangen af magasinet indhold fandtes da heller ikke noget taffelklaver mærket A 29. Mødrejemmet på Eschrichtsvej i Valby var en institution, hvor førstegangs fødende, ugifte mødre kunne have ophold det første år af deres barns levetid; det blev oprettet i 1906, men nedlagt som institution i 1967, hvorefter lokalerne blev indrettet til

			Denne piano har jeg		
c. 1865	Sigur.				
	Hornung & Møller				
	Kjøbenhavn				

P. Heises Bo
end Executor
Kontorhus
Hoftheater Plog.
300

Taffelklav. er forstørret i bygget
„Mødbrygningen“ i
Valby, Kjøbenhavn
Eskrichtvej
indgået

kommunal vuggestue. Det var således ikke muligt at kræve klaveret tilbage, og vi anså det derfor for at være gået tabt for museet.

HEISES PEDALKLAVER

I museets samling befinner der sig endnu en genstand, der har tilhørt Heise; det drejer sig om et pedalklaver, også bygget af Hornung & Møller, indgået i 1969 med museumsnummeret 1969-23. Pedalklaveret har samme rektangulære form som et taffelklaver, og hvis man oven på dette anbringer et almindeligt klaver (taffel- eller opretstående), kan man spille begge instrumenter samtidig. Dette giver f.eks. organister mulighed for at øve sig hjemme i dagligstuen.

I museets protokol fra 1969 er instrumentet anført som gave fra lektor J. H. Wanscher, København, og derudover står der „Skal have tilhørt komponisten

Heise“. Denne formodning kunne nu efterprøves ved hjælp af Hornung & Møllers nummerbog, idet pedalklaveret var tydeligt mærket med et indstemplet produktionsnummer 6938. Ganske rigtigt viste det sig, at pedalklaveret var bygget i 1872 og solgt til *cand. Heise, Kjøbenhavn*. Nummerbogen viste yderligere, at instrumentet i 1893 tilhørte organist Alb. Holm i Svendborg, så derfor må man formode, at pedalklaveret allerede kort efter Heises død i 1879 var solgt videre – adskilt fra det klaver, der havde stået ovenpå.

Desværre er det ikke ved gennemgangen af magasinet indhold lykkedes at finde den til pedalklaveret hørende bække, som blev indleveret sammen med selve instrumentet.

KØBTE MUSEET SIT EGET INSTRUMENT TILBAGE?

Ved gennemgangen af museets magasin fandtes flere Hornung & Møller-instrumenter, bl.a. et taffelklaver mærket med nummeret A 57, der i accessionsprotokollen angives som købt af fru K. Jensen i 1940, men uden andre oplysninger. Dette klaver har produktionsnummeret 5242. Et rutinemæssigt opslag hos Hornung & Møller viste, at dette klaver var bygget i 1866 og – for os helt overraskende – solgt til *cand. phil. P. Heise, Kjø-*

Peter Heise (1830-1879) studerede bl.a. hos A. P. Berggreen i København og var også på studieophold i Leipzig. I 1857-1865 var han lærer på Sorø Akademi og organist i Sorø kirke, hvorefter han slog sig ned i København. Han er navnlig kendt for sine danske romancer og sangsamt operaen *Drot og Marsk* fra 1878, der regnes for en af århundredets mest betydelige danske operaer.

246	Taffel c. Mahogni	15 66	97 65	Sælleværdig, fin	Nyborg.			
41	Taffel c. Mahogni	28 8 66	37 50	Mønstret, fin	Fjeldekaan.	15 73		
42	Taffel c. Mahogni	31 9 66	97 65	Hans, Landphilt (1912)	Fjeldekaan.	27/10 74	Chr. Bellhorn	Lyngby
43	Taffel c. Mahogni	28 66	139 50	Fænkes, Helsingør	Moorzel			
44	Tafel c. Mahogni	20 8 66	29/6 50	Egjallups, Østb. Lund	Høsbj. Holtek.		Post & Parker	Vænget p. Rækvær
45	Tafel	21	29/6 16					

benhavn! Kunne det tænkes, at dette var klaveret fra Mødrehjemmet, som efter en tid hos fru K. Jensen nu blev købt tilbage til museet? Faktisk svarede målene på A 57 ganske godt overens med de mål, der var angivet for det forsvundne A 29, og en gennemgang af Hornung & Möllers nummerbog viste, at Heise ikke købte andre instrumenter fra firmaet – i hvert fald ikke direkte.

Et nærmere studium af museets materiale om det „forsvundne“ klaver A 29 og det nu fundne med nummeret A 57 afkraeftede imidlertid denne teori. I slutningen af 1940’erne lavede museets leder, Godtfred Skjerne, nogle forarbejder til et nyt katalog over museets instrumenter, et katalog, der skulle supplere det sidst udgivne fra 1909. Kataloget skulle have været klar til museets 50-års jubilæum i 1948, men nåede dog aldrig frem til en udgivelse. I disse papirer anføres begge klaverer A 29 og A 57; førstnævnte nævnes stadig som udlånt til Mødrehjemmet, mens sidstnævnte nu betegnes som skænket af (ikke købt af) fru K. Jensen.

Flere oplysninger var der i et notat i museets arkiv skrevet d. 26. april 1967 af den daværende bibliotekar,

Sigurd Berg. Han refererer en telefonsamtale med fru Ingrid Plum, daværende formand for Mødrehjemmets bestyrelse. Grunden til Ingrid Plums henvendelse var, at Mødrehjemmet ønskede at tilbagelever et klaver, lånt på museet, da der forestod en stor ombygning af huset – den førstnævnte indretning af huset til vuggestue. Der var dog vel at mærke ikke tale om Heises klaver; dette var ifølge Ingrid Plum tilbageleveret for længe siden og ombyttet med et andet instrument fra Claudius’ Samling. Historien melder ikke noget om, hvilket andet klaver der nu var tale om, eller hvornår det i givet fald blev returneret til museet.

Når Mødrehjemmet i 1967 oplyser, at Heises klaver „for længst“ er tilbageleveret, kan det udmaerket være sket inden 1940, ja måske allerede i 1934, da Maria Ploug udtrådte af hjemmets bestyrelse; formodentlig fandtes

Peter Heises taffelklaver genforenet med hans pedalklaver for første gang i mere end 100 år.

The square piano that once belonged to the Danish composer Peter Heise is here reunited with his pedal piano for the first time in more than 100 years.

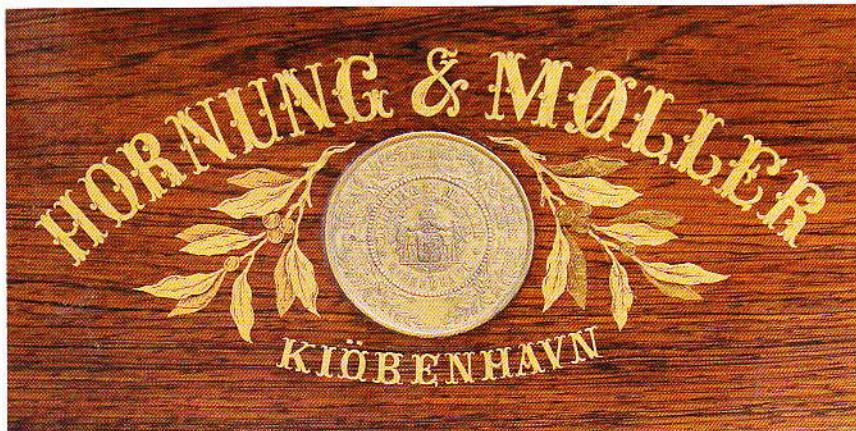
Photo: Kamilla Hjortkjær.

13062
1940

57.

Tøffelblæse

Pianofabrikken Hornung & Møllers opus 5242 fra 1866 er forsynet med en dekorativ signatur med indsatt plakette.

The piano factory Hornung & Møller's opus 5242 from 1866 has a decorative inscription with an inlaid plaque.

Photo: Kamilla Hjortkjær.

der i 1967 medarbejdere eller bestyrelsесmedlemmer, der kunne huske de ca. 30 år tilbage i tiden. Hvis det er rigtigt, må oplysningerne i museets papirer om køb eller gave fra fru K. Jensen til gengæld være forkerte. En mulig forklaring på dette kan være, at klaveret ikke straks ved tilbageleveringen fra Mødrejemmet blev mærket med sit oprindelige nummer. Herefter kan det have stået opmagasineret på et mindre tilgængeligt sted og er først i 1940 blevet indført i protokollen, hvor det ikke længere blev genkendt som Heises klaver, men forvekslet med et andet instrument. Spørgsmålet om, hvilket af museets andre klaverer der så faktisk stammer fra fru K. Jensen, kan vi desværre ikke besvare.

HEISES ARBEJDSPLADS GENSKABT

Takket være firmaet Hornung & Møllers omhyggeligt første protokol kan vi være sikre på, at klaveret A 57 og pedalklaveret 1969-23 faktisk har tilhørt Heise, og da målene også stemmer, taler sandsynligheden ydermere for, at A 57 er identisk med det forsvundne A 29.

Hvornår og hvorfor denne forveksling har fundet sted, kan ikke siges med sikkerhed, men selv med mange åbne spørgsmål kan vi glæde os over, at det nu har været muligt at slette A 29 fra listen over manglende instrumenter – og over, at klaver og pedalklaver efter mere end 100 års adskillelse efter kan samles og give et indtryk af Heises arbejdsplads som komponist.

Pedalklaverets omfang er lidt over to oktaver. Man kan tydeligt se sporene efter den klaverbænk, der oprindelig hørte til instrumentet.

The compass of the pedal piano is two octaves plus a few notes. Traces of the music stool once belonging to the instrument are clearly visible.

Photo: Kamilla Hjorthkjær.

On the Track of Peter Heise's pianos

The composer Peter Heise's square piano, made by Hornung & Møller, was donated to the museum in 1912. However, it was not moved to the premises of the museum, but was lent to Mødrerhjemmet, a charity organisation for unmarried women in Copenhagen.

No remarks in the files show that the piano was ever returned to the museum, and the piano was not found during the inventory of the museum's store house which has been going on since 2003. As the Mødrerhjem was closed down as early as in 1967, the piano was considered lost.

However, the inventory brought out another square piano – also made by Hornung & Møller and with the same dimensions as Heise's instrument. According to the journal it was bought from Mrs. K. Jensen in 1940.

However, all Hornung & Møller instruments were marked with a manufacture number – and looking up this number in the factory's sales journal surprisingly proved that this piano was in fact Peter Heise's piano – now marked with another inventory number.

Furthermore, the museum's collections include a pedal piano, on top of which the square piano used to stand; we are now in the lucky situation where we can reunify the two pianos and thus recreate Peter Heise's workplace.